

درس چهارم: اقسام و شرایط تعریف

در اقسام و شرایط تعریف با یادگیری انواع تعریف شرایط تعریف صحیح آشنا می شوید

اقسام و انواع تعریف

تعریف یا لغوی یا از طریق ذکر مصادیق

یا تعریف به تشبیه یا ذکر مثال

تعریف مفهوم یا تحلیل

ابتدا تعریف لغوی: معنی لغوی یک تعریف مفهوم یا نحوه شکل شکل گیری لغوی آن بیان می شود مثلا

ثمین گران بها است سوپسیت یارانه فردوس بهشت یا در معنای لغوی در واقع فرضا حالت مرکب فرضا یک لفظی بهمین به یعنی خوب و نیک به اضافه من یعنی نفس و اندیشه پس بهمین مرکب از به و من به معنای اندیشه نیک یا مخفف حروف نخستین مثل ناجا نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران میشه تعریف لغوی

اما تعریف به مثال یا تعریف از طریق ذکر مصادیقی یا تعریف به تشبیه در واقع ذکر تعریف نمونه ها هستند

یا تصویری از مصادیق واژه مورد نظر یا موارد شبیه به آن فرضا از اینکه گفتم ذکر نمونه ها یا تصاویری از مصادیق واژه مورد نظر مثلا علایم رانندگی یا فرضا ذکر نمونه ها مرکبات پرتقال نارنگی لیمو رودخانه ارس می گم کارون دیر کرخه تعریف از طریق ذکر مصادیق که در این تعریف مصادیق به مفهوم به افراد معرفی میکنیم

اما تعریف مفهومی از دو جزء تشکیل شده

امرعام یعنی ویژگی مشترک امرخاص یعنی ویژگی منحصر به فرد

تعریف مفهومی یا تحلیل

مفهومی از عام شروع می کنیم و بعد خاص

مثلا مثلث شکلی است که درای سه ضلع است

شکل می شه مفهوم عام خاص داری سه ضلع

انسان حیوانی است که درای قدرت تعقل است

حیوان عام دارای تعقل خاص

تعریف مفهومی

در تعریف مفهومی از عام شروع می کنیم و سپس کلمه خاص می یاریم که منحصر به فرد

اما تعریف ترکیب این سه تا تعریف در یک مفهوم هم می توانیم عنوان کنیم

ترکیب انواع تعریف

نکته: تعریف به حد و رسم

اگر مفهوم خاص امری ذاتی باشد یعنی فصل باشد تعریف حدی است مثلا انسان جسم متفکر

اینجا الان در واقع یک امر ذاتی است بیس حدی است فصل

اما اگر مفهوم خاص امری عرضی باشد تعریف رسمی است مثلا انسان حیوان مهندس

اینجا مهندس عرضی است لذا تعریف رسمی است اما دقت داشته باشید که تعریف ها به رسم است .

چون پیدا کردن حد و فصل برای همه مفاهیم مشکل است در ادامه سه تا تعریف در یک مفهوم ترکیب کرده

و هر سه را در یک مفهوم آورده مثلا انتشارات ابتدا تعریف لغوی عنوان کرده جمع انتشار و نشر و بعد مفهومی

کرده سازمانی است که فرایند تولید کتاب را برعهده دارد و سپس از طریق ذکر مصادیق

انتشارات سمت یا مدرسه

این سه تا تعریف را در واقع با هم ترکیب کرده و برای یک مفهوم استفاده کرده یعنی اقسام تعریف را .

شرایط تعریف صحیح به قسمت مهم این درس و جز سوالات کنکور

شرایط تعریف صحیح: ۱- واضح باشد ۲- جامع باشد ۳- مانع و ۴- دوری نباشد .

۱- واضح باشد یعنی روشن باشد یعنی در تعریف از واژه های آشنا برای شنونده استفاده کنید تا واضح و قابل

فهم باشد و از به کار بردن الفاظ مبهم و ناملموس و ابهام و استعاره پرهیز کنید.

مثلا در تعریف علم بگیم حقیقتی همچون نور این تعریف واضح نیست

یا فرضا قیمت = ثمین ماه گوشواره هلال ماه بگویی آسمان اینها استعاره است پس تعریف باید واضح باشد.

۲- جامع یعنی همه موارد را شامل شود کم نداشت باشد تعریف باید تمامی مصادیق آن مفهوم را دربرگیرد و

جامع افراد باشد مثلا تعریف پرنده به حیوانی که پرواز می کند شامل شتر مرغ نمی شود لذا جامع نیست

یا در تعریف قائم الزاویه بگوییم مثلثی که با یک زاویه و قائمه و دو ضلع برابر این تعریف شامل همه انواع

مثلث قائم الزاویه نمی شود لذا جامع نیست.

یا تعریف خیلی ساده تر مثلاً انسان حیوان شهر نشین این تعریف جامع نیست شامل روستایی ها نمی شود

۳- اما سوم مانع باشد یعنی افراد اضافه را دربرنگیرد مانع اغیار باشد تعریف باید تنها به مصادیق آن مفهوم صدق کند و بر تعاریف مفاهیم دیگر صدق نکند و در اصطلاح مانع اغیار باشد مثال در تعریف آینه به شیئی که نور را منعکس می کند این درست نیست مانع نیست چون این تعریف تنها در آینه صدق نمی کند شامل سایر اشیائی صیقلی هم می شود یا اگر در تعریف مثلث متساوی الاضلاع بگیم شکل سه ضلعی مانع نیست چون این تعریف غیر از مثلث متساوی الاضلاع شامل انواع دیگر مثلثات مثل قائم الزاویه نیز می شود لذا مانع نیست .

پس حتماً تعریف ما باید مانع باشد یا تعریف خیلی ساده تر بلبل پرنده خوش آواز مانع نیست چون پرنده های خوش آواز دیگر هم داریم غیر از بلبل . لذا مانع نیست.

نکته: شماره ۲ و ۳ یعنی جامع و مانع بودن رابطشون رابطه تساوی است یعنی اگر تعریفی باشه که هم جامع باشه هم مانع میشه تساوی

مثلاً بگیم مثلث شکل سه ضلعی هر مثلثی شکل سه ضلعی است هر سه ضلعی مثلث است این رابطه تساوی هم جامع هم مانع

۴- اما چهارمین تعریف دوری نبودن است یعنی یک چیزی را با خودش یا خودش تعریف نکنیم یعنی دور نزنید مثلاً انسان با بشر . شب و روز . شب بگیم روز نیست روز شب نیست تعریف نیست این تعریف بر خود است.

دوری نبودن یک چیزی با خودش یا خودش تعریف کنیم این درست نیست

برای تشخیص جامع و مانع دو روش پیشنهاد می کنم روش اول

برای تشخیص جامع از سمت راست به چپ جمله می سازیم اگه درست در امد جامع اگه غلط در امد جامع نیست مثلاً انسان حیوان بیمار بگوئیم هر انسانی حیوان بیمار است می بینیم این جمله صحیح نیست پس تعریف جامع نمیباشد

و برای مانع بر عکس از سمت چپ جمله ای درست کنیم مثلاً در همان مثال مذکور بگوئیم هر حیوان بیماری انسان است که این جمله هم صحیح نیست پس مانع نمیباشد

بر اساس همون روش:

انسان حیوان شاعر

هر انسانی حیوان شاعر است جمله غلطه پس جامع نیست

هر حیوان شاعری انسان است جمله درسته پس مانعه

روش دوم

این هم یه روش دیگه به صورت سوال و پرسش

ایا همه انسانها حیوان شاعر هستند؟

اگر جواب

بله بود پس جامع هست اگر خیر بود پس جامع نیست

ایا همه حیوان های شاعر، انسان هستند؟

اگر جواب بله بود پس مانع است اگر جواب خیر بود پس مانع نیست